

Косович О. В.,
доктор філологічних наук,
завідувач кафедри романо-германської філології
Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка

ОМОНИМИ У КОРПУСІ НОВОТВОРІВ-АБРЕВІАЦІЙ

Анотація. У статті викладено сучасний стан дослідження проблем омонімії з-поміж неологізмів-абревіацій сучасної французької мови. Розглянуто та досліджено випадки омонімії інноваційних усичень, акцентується увага на значенні контексту для інтерпретації таких лексем. Зазначається, що оновлення лексичного складу мови за рахунок входження різних типів абревіацій викликає потребу у вивченні процесів абревіації.

Ключові слова: абревіація, омонім, (інноваційне) усичення, контекст, інтерпретація значення.

Постановка проблеми. У системі сучасної французької мови абревіація належить до поширеного явища та вирізняється високою продуктивністю (за кількістю інновацій і інноваційних одиниць). Номінації, створені шляхом абревіації, зокрема усичення, складають помітний пласт. Корпус абревіацій є особливою підсистемою в межах словотворення. Питання членування, мотивованості, зразків та їх компонентів тощо вирішуються для них абсолютно по-іншому або, для деяких класів, частково по-іншому, ніж для основної маси слів сучасного словникового складу французької мови.

Оновлення лексичного складу мови за рахунок входження різних типів абревіацій та відсутність спеціальних робіт з їх дослідження викликає потребу у вивченні процесів новітньої абревіації. Доцільність та необхідність дослідження неоабревіацій передусім зумовлена кількісним зростанням інновацій у словниковому складі сучасної французької мови. Семантичні питання неоабревіації потребують ретельного перегляду та переосмислення, зокрема питання правомірності вияву омонімії в різних видах скорочених слів. Актуальним є і вияв специфіки розвитку омонімії усичених слів, а також їхня тематична характеристика. І, зрештою, в українському мовознавстві ще не викристалізувалися чіткі погляди на проблему омонімії в абревіації.

Метою статті є розгляд явища омонімії серед новотворів-абревіацій, які характеризуються особливою активністю в сучасній французькій мові.

Виклад основного матеріалу. Утворення абревіацій – процес безперервний, що помітно активізувався сьогодні у зв'язку з політичними і соціально-економічними змінами, які відбуваються в сучасному суспільстві, з розвитком комп'ютерних технологій тощо. Дослідження неоабревіацій тісно пов'язано з вивченням динамічних інноваційних процесів, що трапляються у лексичній французької мови у певному часовому проміжку.

Номінації, створені шляхом абревіації, зокрема усичення, складають помітний пласт. Корпус абревіацій є особливою підсистемою в межах словотворення. Питання членомості, мотивованості, зразків та їх компонентів тощо вирішуються для них абсолютно по-іншому або, для деяких класів, частково по-іншому, ніж для основної маси слів сучасного вокабуляру.

З-поміж абревіацій спостерігаємо одиниці, які є ідентичними, проте у різних контекстах мають різне значення, і контекст виступає єдиним дешифратором значення усиченого слова. Таким чином, потрібно брати до уваги контекст, аби уникнути неправильності сприйняття певної лексеми: *micro* = *microphone* або *microordinateur*; *photo* = *photocopie* et *photographie*; *télé* = *téléviseur*, *télévision*, *téléphérique* або *télésiège* [1].

Таким чином, усичення виступають способом утворення нових слів (використовуються у початковій або кінцевій позиції): *auto* → *auto-école*, *autoradio*, *autoroute*, *autostop(peur)*; *radio* → *radiogramme*, *radiotélégraphiste*, *radionavigant*, *radiotélégraphie*, *radioscopie*, *radiologie*; *méto* → *métrorol*, *métralsace*; *bus* (у полі фінального елемента) → *autobus*, *trolleybus*, *abribus*, *bibliobus*, etc [29, p. 551–552].

Омонімія лексем-усичень може відбуватися на різних рівнях. По-перше, така нечіткість може існувати між двома усиченими словами, які належать до однієї групи слів, коли основа є ідентичною, але повна лексема відрізняється. Усичення можуть належати до однієї чи до різних частин мови. Ця відмінність вказується (в дужках – О. В.) у низці прикладів: *écolo* – *écologiste* (n.): “*Arnaud Montebourg: le vrai écolo, c'est moi! “Je suis l'autre ministre de l'Écologie!”*, *clame-t-il aujourd'hui*” [18] – *écologique* (adj.): “*Les “plus Joly” du programme écolo. Voici quelques-unes des propositions qu'Eva Joly doit développer cet après-midi dans un discours à Roubaix*” [19]; *démago* – *démagogique* (adj.): “*<...> En réalité c'est la politique spectacle, la personnalisation, les propositions démagogues, simplistes”, a analysé le responsable d'Europe Ecologie-les Verts*” [13] – *démagogue* (n.): “*Manif pour tous: Frigide Barjot la démagog*” [25] – *démagogie* (n. f.): “*Sarkozy: “Je fais de la démagog... heu pardon, de la pédagogie”*” [26].

По-друге, омонімія зачіпає усичення, які є абсолютно різними за походженням, і можуть не належати до однієї групи слів. Відтак, частиномовна належність може відрізнятися, а може бути ідентичною. Напр.: *bio* – *biologique* (adj.): “*Les aliments bio moins nocifs mais pas plus nourrissants*” [15] – *biographie* (n. f.): “*Guide pour écrire sa bio professionnelle, résumé vivant du CV*” [31]; *colo* – *colonie de vacances* (n. f.): “*La municipalité de Montauban a mis fin à une histoire vieille d'une soixantaine d'années, en annonçant la vente prochaine de sa “colo” de Saleth, à Saint-Antonin-Noble-Val*” [10] – *coloration* (n. f.): “*Pour une colo rigolote éphémère. Des fards pigmentés + un vaporisateur d'eau*” [7]; *pub* – *publicité* (n. f.): “*C'est la pub qui met mal à l'aise en famille*” [20] – *public house* (n. m.): “*Imaginez un pub qui sentirait l'anis et la kemia*” [17].

Якщо ми беремо до уваги відмінність написання з великої чи малої літери, можемо ввести до цього переліку і явище омонімії власних імен, власних (загальних) назв. Напр.: *doc* – *documentaire* (n. m.): “*Doc des docs vs affaire des affaires*” [2] – *docteur* (n. m.): “*Du sexe, de l'amour et du fun*”: *mon Doc*

est de retour sur Fun Radio” [17] – *Doc Marten/Doc Marten's* (n.pr.): “*La mannequin Agyness Deyn et ses modèles extravagants concourent à ce come-back fracassant de la doc*” [14]; *mimi/Mimi* – *mignon* (adj.): “*Marseille, c'est Mimi*” [24] – *Rémi* (n.pr.): “*Mimi a l'air timide mais ça ne s'entend pas dans son disque*” [23] – *Michel (Sardou)* (n. pr.): “*Mon Mimi, qu'est-ce que t'es allé dire?*”. *Michel Sardou a alors expliqué qu'il "attendait autre chose de lui, de sa politique*” [8].

Аналізуючи утворення з усиченням *déj*, ми з'ясували, що ця лексема може вживатися як дієслово, вона може також використовуватися у складених словах, бути своєрідним новим «суфлером» форми іменника чи прикметника. Напр.: *déj* – *pause-déjeuner* (n.f.): “*Selon elle, la "pause-déj" express, derrière son ordinateur, incite les salariés à grignoter l'après-midi <...>*” [6] – *petit déjeuner* (n.m.): “*Au Royaume du P'tit Déj*” *vous propose de vous livrer un petit-déjeuner original, plein de saveurs nouvelles qui sauront vous conquérir*” [5] – *déjeuner* (v.): “*Opération "Je déj, je donne": offrir vos titres restaurant à Action contre la faim!*” [3].

У поданій вище категоризації можемо виокремити відмінність між граматичною амбівалентністю (*déco* — *décoration* або *décoratif*), яка відбувається через плутанину граматичних категорій, найчастіше прикметника/іменника та семантичною амбівалентністю усичення, коли тільки контекст уможливує розшифрування його значення (*colo* — *colonie de vacances* і *coloration*). Ми не беремо до уваги ті усичення, які є вже омонімами у повному їх значенні, хоча дана омонімія здійснюється на граматичному рівні. Йдеться, наприклад, про лексеми *hebdo* – це скорочення прикметника *hebdomadaire* та іменника *hebdomadaire*, які у вихідній формі є вже ідентичними: *extra* – *extraordinaire*, (n.): “*Chez Lenôtre, les "extras" en process*” [16] – (adj.): “*C'est extra*” *de Léo Ferré <...> Extra, quoi!*” [12]; *hebdo* – *hebdomadaire*, (n.): “*Minute*”, *un hebdo aux abois*” [22] – (adj.): “*Nous lançons aussi une émission mode et beauté hebdo avec Christina Cordula <...>*” [1].

Таким чином, проаналізувавши корпус усичень, ми з'ясували кількість значень, яке здатна мати кожна усичена лексема.

Таблиця 1

Кількість значень та випадків (на основі вибірки усичень)

Кількість значень	Кількість випадків	Кількість випадків (у відсотках)
1 значення	424	86%
2 значення	51	10%
3 значення	15	3%
4 значення	4	0,8%
5 значень	1	0,002%

Дані таблиці 1 демонструють той факт, що єдине значення для усичень є мажоритарним випадком, два значення (10%) і три значення (3%) для однієї скороченої лексеми є також досить розповсюдженим явищем. Проте, наявність 4 значень є раритетним, радше винятковим (напр.: *bio* – *biologique, biographie, biologiquement, secteur biologique; électro/electro* – *électrique, (англ.) electromagnetic, (фр.) électromagnétique, (англ.) electro music, (фр.) musique électro, (англ.) electronic, (фр.) électronique*). Кількість значень обмежується п'ятьма, і на цьому рівні нами виявлено тільки один приклад (*psy* – *psychique, psychologique, psychiatre, psychologue, psychothérapeute*).

Проте, на основі численних прикладів, деякі з яких подані вище, доходимо висновку, що процес усичення тісно пов'язаний з омонімією. Усичена одиниця може мати чимало значень. У більшості випадків значення впливає з контексту, наприклад, якщо йдеться про *directeur d'une drôle de colo*, цілком є зрозумілим, що мова йде про *colonie de vacances*, а не про *coloration*. Паралельно, у наступному прикладі, ми декодуємо в контексті значення слова *techno*, як *technocratique*, і як *technologique*. Напр.: “*Le langage techno-banlieue des urbanistes*” [21]; “*Les élèves des écoles primaires mazamétaines s'étaient donnés rendez-vous au palais de congrès pour relever un défi techno d'actualité*” [9]. Дане скорочення (*techno*) можемо віднести і до форм іменників: *technologie* і *technocrate*.

Також зазначимо з-поміж аналогічних лексем і усичення *éco*, яке використовується одночасно і в галузі економіки та екології. Окрім цього, в екологічній сфері вживається і спеціальна абревіація *écolo*. Напр.: *écologique* (adj.): “*Bio, naturel, éco-friendly, vegan, veggie: des définitions pour y voir clair!*” [4]; *économique* (adj.): “*Réussir en licence de sciences éco: "Pas de par-cœur mais une bonne dose de logique*” [11]; *écologiquement* (adv.): “*Produits éco-conçus, entre – 10 et – 40% d'impacts environnementaux*” [30].

Якщо не видається можливим декодувати значення усичення з допомогою контексту, можна з'ясувати значення усиченої лексеми через граматичну категорію роду, оскільки маємо наявність *une pub* як *publicité (реклама)* і *un pub (бар, пивна)*, що уживається для позначення *un public house*. Так само і у випадку *le bio (біопродукт)* і *la bio (біографія)* тощо. Або вживання скорочення може супроводжуватися в контексті повною формою даної абревіації, наприклад, *mat* – *maternité*: “*Mélissa Theuriau: Karine Le Marchand pour la remplacer pendant son congé mat'? <...> Mélissa Theuriau attend un second enfant de son union avec Jamel Debbouze et déjà en 2008 elle avait dû s'absenter pour son premier congé maternité*” [28]. Зазначимо, що журналісти навмисне використовують нові слова, в даному випадку неоскорочення, аби привернути увагу читача, зокрема, як бачимо з наведеного вище прикладу у назві статті.

Однак, є випадки, коли за наявності контексту інтерпретація значення усичення залишається проблемною, зокрема, коли йдеться про два омоніми-усичення з однієї галузі. Наприклад, у випадку усичення *psy*: “*Enquête de la MGEN Paris sur les troubles psys*” [27]. З контексту не є зрозумілим, чи йдеться про *troubles psychiques*, чи *troubles psychologiques* або *troubles psychiatriques*. Усі три значення є прийнятними, якщо брати до уваги жанр журналу, в якому спостерігаємо уживання даного скорочення, в даному випадку спеціалізоване видання для психологів.

Так само питання значення виникає у випадку *psy*, що уживається як іменник, який може походити від кількох лексем: (le) *psychiatre*, (le) *psychologue* або (le) *psychothérapeute*. Окрім цього, неясність та нечіткість може виникати і між скороченням та повним словом (*bac* – *baccalauréat* vs *bac* – *bateau*).

Висновки. Таким чином, абревіації-неологізми початку XXI століття – це самостійна мікросистема, яка функціонує в сучасній французькій мові. Доказом цього слугує наявність декількох типів семантичної деривації, а також омонімії, що є ознакою системності таких лексем.

Надалі планується детальний розгляд значення контекстуального оточення для таких лексем.

Література:

1. 20 Minutes, le 22 septembre 2011. URL: <http://www.20minutes.fr/medias/792202-une-moisson-exceptionnelle-series-rentree>.
2. 20 Minutes, le 18 novembre 2011. URL: <http://www.20minutes.fr/ledirect/825650/doc-docs-vs-affaire-affaires>.
3. AssistantePlus, le 02 novembre 2012. URL: <http://www.assistanteplus.fr/emploi-vie-pro/gestion-rh/cid6100-operation--je-dej-je-donne-offrir-vos-titres-restaurant-a-action-contre-la-faim.html>.
4. Au Féminin.com, le 26 septembre 2012. URL: <http://www.aufeminin.com/cuisine-equilibree/manger-bio-quebec-d42122.html>.
5. Au Royaume du P'tit Déj'.fr. URL: <http://www.au-royaume-du-ptit-dej.fr/>.
6. Cadremploi, le 05 août 2013. URL: <http://www.cadremploi.fr/editorial/actualites/actu-emploi/detail/article/la-pause-dejeuner-au-resto-ruine-la-performance-pro.html>.
7. Cosmopolitan, le 05 septembre 2012. URL: <http://www.cosmopolitan.fr/les-colorations-cheveux-les-plus-tendances,2510728,1816289.asp>.
8. La Dépêche, le 20 octobre 2011. URL: <http://www.ladepeche.fr/article/2011/10/20/1197362-michel-sardou-convoque-a-l-elysee-apres-avoir-critique-sarkozy.html>.
9. La Dépêche, le 17 octobre 2012. URL: <http://www.ladepeche.fr/article/2012/10/17/1466945-mazamet-le-defi-techno-releve-au-palais-des-congres.html>.
10. La Dépêche, le 02 octobre 2013. URL: <http://www.ladepeche.fr/article/2013/10/02/1722104-montauban-mairie-vend-colonie-vacances-saint-antonin.html>.
11. L'Étudiant, le 07 février 2012. URL: <http://www.letudiant.fr/etudes/fac/reussir-ses-etudes-a-l-universite-la-verite-sur-15-filieres-a-la-fac-17847/reussir-en-licence-de-sciences-eco-pas-de-par-coeur-mais-une-bonne-dose-de-logique-14955.html>.
12. Le Figaro, le 21 août 2011. URL: <http://www.lefigaro.fr/musique/2011/08/21/03006-20110821ARTFIG00160-c-est-extra-de-leo-ferre.php>.
13. Le Figaro, le 28 mars 2012. URL: <http://www.lefigaro.fr/flash-actu/2012/03/28/97001-20120328FILWWW00327-melenchon-simpliste-et-demago-place.php>.
14. Le Mag, le 20 décembre 2012. URL: <http://www.lemague.net/dyn/spip.php?article8337>.
15. Le Monde, le 07.09.2012.
16. Le Monde, le 21.11.2013.
17. Le Nouvel Observateur, le 04 décembre 2011. URL: <http://tempsreel.nouvelobs.com/sport/20111201.OBS5795/la-tsarine-et-les-hommes-de-l-om.html>.
18. Le Nouvel Observateur, le 15 septembre 2013. URL: <http://tempsreel.nouvelobs.com/politique/20130913.OBS6926/arnaud-montebourg-le-vrai-ecolo-c-est-moi.html>.
19. Le Nouvel Observateur, le 13/02/2012. URL: <http://www.nouvelobs.com/index/2012/02/13/>
20. Le Nouvel Observateur, le 03/08/2013.
21. Le Point, le 24 janvier 2007. URL: <http://www.lepoint.fr/actualites-societe/2007-01-24/le-langage-techno-banlieue-des-urbanistes/920/0/83805>.
22. Le Point, le 14 novembre 2013. URL: http://www.lepoint.fr/medias/minute-en-depot-de-bilan-14-11-2013-1757007_260.php.
23. Les InRocks, le 14 mai 2011. URL: <http://www.lesinrocks.com/musique/critique-album/wildmimi-la-pop-prodige-dun-sufjan-stevens-francais/>.
24. Libération, le 5 juillet 2012. URL: http://www.liberation.fr/culture/2012/07/05/marseille-c-est-mimi_831454.
25. Lyon Capitale, le 14 mars 2013. URL: <http://www.lyoncapitale.fr/Journal/France-monde/Actualite/Edito/Manif-pour-tous-Frigide-Barjot-la-demago>.
26. Marianne, le 22 octobre 2011. URL: http://www.marianne.net/Sarkozy-Je-fais-de-la-demago-heu-pardon-de-la-pedagogie_a211663.html.
27. Numérama, le 23 mai 2007. URL: <http://www.numerama.com/f/74053-t-enquete-de-la-mgen-paris-sur-les-troubles-psy.html>.
28. Public, le 02 juillet 2011. URL: <http://www.public.fr/News/Melissa-Theuriau-Karine-Le-Marchand-pour-la-remplacer-pendant-son-conge-mat-71897>.
29. Riegel M., Pellat J.-Ch., Rioul R. Grammaire méthodique du français. Paris: PUF, 1994. 646 p.
30. RSE Magazine, le 03 décembre 2013. URL: http://www.rse-magazine.com/Produits-eco-concus-entre-10-et-40-d-impacts-environnementaux_a394.html.
31. Suite101, le 02 juillet 2011. URL: <http://suite101.fr/article/guide-pour-ecrire-sa-bio-professionnelle-resume-vivant-du-cv-a28755>.

Косович О. В. Омнимы в корпусе новообразований-аббревиаций

Аннотация. В статье кратко изложен обзор современного исследования проблем омнимии среди аббревиаций-неологизмов французского языка. Рассматриваются и исследуются случаи омнимии инновационных усечений, акцентируется внимание на значении контекста для интерпретации данных лексем. Автором указывается, что обновление лексического состава языка за счёт вхождения разных типов аббревиаций вызывает острую потребность изучения процессов новейшей аббревиации.

Ключевые слова: неоаббревиация, омним, усечения, контекст, интерпретация значения.

Kosovych O. Homonyms among neoabbreviations

Summary. The review of homonymy problems modern status among abbreviations-neologisms of French language is shortly described in this article. The cases of homonymy cases of innovations-truncations are considered and examined, the attention is drawing on context background importance to interpret these lexemes. The author points out the renovation of language vocabulary at the expense of different abbreviations types entry provokes an urgent necessity to study the processes of modern abbreviation.

Key words: neoabbreviation, homonym, (innovative) abbreviation, context background, signification interpretation.